

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง ปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำบริเวณแหล่งหญ้าทะเลอ่าวปัตตานีและการสร้างบทบาทของเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี กรณีศึกษาบ้านตะโละสมิแล ม.2 และบ้านปาตาบูดี ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี สัญญาเลขที่ RDG55S0004

มีวัตถุประสงค์หลัก คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำบริเวณแหล่งหญ้าทะเลอ่าวปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการเสริมสร้างบทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธีในการใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำบริเวณแหล่งหญ้าทะเลอ่าวปัตตานี
3. เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนและชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่เป้าหมายในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธีในการใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำบริเวณแหล่งหญ้าทะเลอ่าวปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาความขัดแย้งในการจับสัตว์น้ำบริเวณแหล่งหญ้าทะเลอ่าวปัตตานี

ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในอ่าวปัตตานีมีมานานแล้ว ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทำลายสูง ส่งผลให้ทรัพยากรเกิดความเสื่อมโทรม แต่ในปัจจุบันปัญหาวนเวียนเริ่มหมดไป แต่มีปัญหาคือเข้ามาแทนที่คือ ปัญหาการใช้เครื่องมืออวนลากข้างทำการประมงในอ่าวปัตตานี ซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านในหมู่บ้านนั่นเอง ที่ผันตัวเองมาเป็นชาวประมงอวนลากข้าง ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ส่งผลเป็นอย่างมากโดยไปทำลายหญ้าทะเลจนเสื่อมโทรมลง ส่งผลทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนไม่มีที่อยู่อาศัย สัตว์น้ำตัวใหญ่ขาดอาหาร เพราะไม่มีสัตว์น้ำวัยอ่อนเป็นอาหารจนส่งผลทำให้ระบบห่วงโซ่อาหารเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นนี้ย่อมส่งผลต่อการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของคนในชุมชนจึงทำให้เกิดความขัดแย้งต่างๆขึ้นมากมายในอ่าวปัตตานี

2. แนวทางและรูปแบบการเสริมสร้างบทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

พบว่า เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งผ่านรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนและชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนดังนี้

- **การเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน**

เด็ก ๆ กลุ่มเยาวชนได้มีการพูดคุยสัมภาษณ์กับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เพื่อเรียนรู้ถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอดีต จากการใช้เครื่องมือประมงในอ่าวปัตตานี สภาพทรัพยากรในอดีต โดยเฉพาะแหล่งห้วยทะเลในอ่าวปัตตานีและเครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ใช้ในอ่าวปัตตานี

- **การลงไปศึกษาสภาพจริงในอ่าวปัตตานี**

เป็นกระบวนการเรียนรู้จากสภาพพื้นที่จริงในพื้นที่ เป็นการค้นหาคำตอบจากสิ่งที่ได้ก่อกวนใจ หลังจากได้ฟังคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ทำให้เด็ก ๆ กลุ่มเยาวชนได้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ที่แตกต่างจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน

- **การสำรวจทรัพยากรในแหล่งห้วยทะเล**

การสร้างเครื่องมือแบบง่าย ทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ในเชิงประจักษ์ได้อย่างดี โดยทำให้เด็ก ๆ รู้จักวิธีการสำรวจทรัพยากรในบริเวณแหล่งห้วยทะเล เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของห้วยทะเลที่ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งห้วยทะเล

- **การจัดกิจกรรมรณรงค์ผ่านการวาดภาพ**

เด็ก ๆ ได้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ผ่านการวาดภาพที่เป็นความนึกคิดของตนเอง ที่เกิดจากการพบเห็นและปฏิบัติจริง เพื่อต้องการเป็นสื่อรณรงค์ให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มตนเองในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากร

- **การแสดงละครสู่สื่อ**

โดยเยาวชนได้นำความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาวิจัยทั้งจากการศึกษาสภาพทางกายภาพที่เป็นแหล่งของฐานทรัพยากรต่าง ๆ ภายในอ่าวปัตตานีและการศึกษาด้านาน บทเพลง เรื่องเล่าต่างๆ มานำเสนอถ่ายทอดข้อมูลสู่สาธารณชนโดยจะมีการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เพื่อเป็นการจูงกระตุ้นให้สาธารณชนได้ตื่นตัวและมาร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากร

- **กิจกรรมปลูกห้วยทะเล**

เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน จากแต่เดิม กิจกรรมต่างๆ ที่ทำในชุมชนเป็นการดำเนินกิจกรรมของผู้ใหญ่ในชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน แทบจะไม่มีส่วนร่วม กิจกรรมการปลูกห้วยทะเลเป็นการคิดริเริ่มจากเด็ก ๆ ที่ต้องการฟื้นฟูแหล่งห้วยทะเลให้กลับคืนมา

- **การประกาศเขตอนุรักษ์และขยายพันธุ์ห้วยทะเล**

ชุมชนได้มีการปักป้ายประกาศเขตอนุรักษ์และขยายพันธุ์ห้วยทะเล หลังจากที่ได้ปลูกห้วยทะเลจนทำให้สภาพพื้นที่แหล่งห้วยทะเลอุดมสมบูรณ์แล้ว โดยมีข้อตกลงร่วมกัน ที่จะช่วยดูแลไม่ให้แหล่ง

หญ้าทะเลถูกทำลายจากเครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง เป็นกฎเกณฑ์ที่ชุมชนตั้งขึ้นมาเองและอาศัยพลังความร่วมมือของชุมชนในการช่วยกันดูแล เป็นผลทำให้ไม่มีเครื่องมือที่ทำลายล้างมาทำการประมงในบริเวณนี้อีกเลย

สรุปได้ว่า การทำกิจกรรมของเด็กเยาวชนที่เป็นลูกหลานของชาวประมงพื้นบ้านโดยใช้รูปแบบวิธีการต่าง ๆ นั้น ถือเป็นเรื่องราวที่เป็นสิ่งดีงามในชุมชนในการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ และประเด็นที่สำคัญก็คือ การเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมปฏิบัติการจริงในกิจกรรมต่างๆ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิกในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงได้เกิดความตระหนักและมีสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นผลที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการของโครงการวิจัยนอกเหนือจะเกิดผลกับตัวเด็กแล้วยังเกิดผลกับผู้ใหญ่ในชุมชนในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อให้มีใช้ถึงลูกหลานในอนาคตได้